

complement – asymmetry, since one can be allocated only through interaction and against the other. Language homonymy is presented in the form of sound or image matching envelopes of different word forms, the values of which are not related to each other. By system approach homonyms may be defined as a symmetry of form and the asymmetry of content.

Key words: *object, symmetry, asymmetry, homonymy, systems approach.*

УДК 811.581'344

Н. Кірносова, канд. філол. наук,

Інформаційна агенція Сінхуа, Пекін

ФОНЕТИКА КИТАЙСЬКОГО ІЄРОГЛІФА ЯК ВКАЗІВНИК НА ЗНАЧЕННЯ

Статтю присвячено проблемі зв'язку звучання й значення в китайському ієрогліфічному письмі. У ній розглядається такий тип знаків, як фоноідеограми й наводяться аргументи тих лінгвістів, які вказують, що концептуальне значення слів, позначених фоноідеограмами, розкривається саме на рівні фонетика, а не детермінативу, який вказує на категоріальне значення. При цьому встановлюється тип зв'язку між значенням ієрогліфа-фонетика та лексичним значенням слова – аналогія.

Ключові слова: *аналогія, детермінатив, фонетик, фоноідеограма, ювень.*

Більшість знаків у сучасній китайській мові (більше 80%) – це фоноідеограми 形声字 (зображально-звукові знаки) [2: 59]. Назва цих одиниць відображає їх обов'язкову двочастинність – вони складаються з детермінатива й фонетика, які несуть у собі різну інформацію – детермінатив відсилає певною мірою до значення, а фонетик – до звучання тієї морфеми, яку цей ієрогліф позначає. Разом вони призначені якомога точніше зафіксувати й передати звукову одиницю мови – морфему. Хоча слід зауважити, що згідно статистики, фонетики в сучасних ієрогліфах відображають їх звучання із точністю лише 39% [4: 115].

З точки зору когнітивістики виникає питання – які процеси мислення стоять за таким знаком? Вивченню цього питання в сучасній китайській лінгвістиці вже присвячується певні увага.

Зокрема, давно вже вказується на те, що детермінатив вказує на категорію, до якої належить слово, позначене ієрогліфом, що його містить. Зазвичай вважається, що саме детермінатив запускає в мозку процеси, пов'язані з упізнанням значення.

Голоси тих, хто вказував на таку ж роль фонетиків, завжди були слабкі, однак вони також мають під собою підстави. Розглянемо це питання докладніше.

Професор Нанкінського університету Яо Ганьмін пише, що саме фонетики в китайських ієрогліфах «виховали в китайцях тип аналогічного мислення» [1: с.232], крім того, вони (фонетики) часто можуть мати глибинний підтекст, що має вихід до значення відповідної мовної одиниці, а не лише до її звучання [1: 234].

Приклади ієрогліфів, які можуть бути розшифровані на основі аналогії, у великій кількості знаходяться серед сучасних знаків, винайдених, наприклад, на позначення хімічних елементів. Як найбільш показові можна розглянути такі: 气 (протій), 氕 (дейтерій), 氚 (третій). Усі вони містять детермінатив 气, який свідчить про їх приналежність до категорії газів, а от їхні фонетика концептуалізують кожного з них, як окремих ізотоп водню, причому в першому ієрогліфі не випадково і не тільки за співзвучністю було обрано як фонетик 丿 (ріє – близьке за звучанням до protium) – за аналогією форма цього знаку вказує, що мається на увазі той ізотоп водню, в якому присутній *один* протон. У порівнянні з цим, для позначення дейтерію, який містить у своєму ядрі один протон і один нейтрон, було обрано в якості фонетика 刀 (dao – близьке за звучанням до deuterium), який не тільки близький за звучанням, а ще й за кількістю рис (дві) вказує на кількість складових ядра цього ізотопу. Така ж «логіка аналогії» простежується і в формі ієрогліфа 氚 на позначення ізотопу водню, в ядрі якого вже міститься три (! 川) складові – один протон і два нейтрона.

Інший показовий приклад – ієрогліф 沁 (qin проникати, просочуватись). На думку сучасного дослідника Ло Цзяньпіна, фонетик 心 (xin серце) присутній у цьому ієрогліфі саме тому, що він не тільки по звучанню близький до дієслова «просочуватись», але й за аналогією пов'язаний із його значенням: «серце» завдяки своїй дивовижній проникливості навіть передає думки однієї людини до іншої під час пересадки» [3: 102].

Такий спосіб створювати знаки також, як і результати резонансної томографії, підтверджує, що в процесі номінації робота із зоровою й аудіальною інформацією незалежно, але синхронно пов'язується із концептами.

При цьому слід зауважити, що аналогії в цьому випадку встановлюються між різними типами значень – з одного боку це значення візуальної форми знаку (у китайській мові 字义), а з іншого – лексичне значення слова, закріплене за аудіальним знаком (у китайській мові 词义).

Фоноідеограми китайської мови також указують на те, що аудіо інформація відіграє велику роль в процесі встановлення аналогій, адже аудіальний образ активізує інформацію з мережі концептів, і таким чином зумовлює вибір форми фонетика.

Указаний спосіб мислення (аналогія) також надає ключ для вирішення питання мотивації вибору того чи іншого елемента в якості фонетика (адже є багато знаків, які звучать однаково, проте в кожному конкретному випадку обирається чомусь тільки один певний знак) – перевага надається тому знаку, форма якого за аналогією пов'язана із новим значенням.

Те, що фонетика теж пов'язані зі значенням, було помічено давно. Вже в епоху Цзінь (晉) про це говорив у своєму трактаті «Про фізику» (物理论) Ян Цюань (杨泉). Більше уваги цьому питанню приділив в епоху Сун вчений Ван Шенмей (王圣美), який помітив, що ієрогліфи з однаковими фонетиками мають близьке і взаємопояснювальне значення, тож висунув теорію про те, що значення складного ієрогліфа, який утворюється з поєднання детермінатива (зліва) і фонетика (справа), встановлюється саме за останнім, а не за детермінативом, який є лише вказівником на категоріальну віднесеність певної речі, але не подає інформації про конкретне поняття, яке позначається ієрогліфом. Через те, що фонетика зазвичай розміщуються в ієрогліфі справа, відкриття Вана отримало в

китайській лінгвістиці спеціальний термін – *ювень* (右文, «правостороннє письмо»). Згодом елемент писемності *ювень* неодноразово привертав увагу китайських лінгвістів.

Однак, разом з тим, сучасний дослідник Яо Ганьмін висуває певні застереження щодо висновків про значення на основі вивчення *ювенів*:

- 1) окремі фонетика набувають певного значення лише після того, як стають елементом фоноідеограми, а самі по собі не мають такого значення (наприклад, ієрогліф 农 набув значення товстий лише як фонетик);
- 2) аналогічне мислення має значні обмеження (наприклад, певне значення фонетика простежується далеко не в усіх ієрогліфах, у яких він присутній: наприклад, нун має значення *боліти* й не має стосунку до значення *товстий*);
- 3) аналогію у фонетиках потрібно сприймати діалектично – вирізняти як ефективні для розуміння значення випадки, так і неефективні.

Таким чином, у більшості випадків утворення фоноідеограм фонетик добирається не довільно для звуків, як це відбувається з літерами у фонетичному письмі, а через аналогічний зв'язок значень – причому з одного боку йдеться про значення матеріальної оболонки знаку, а з іншої – про лексичне значення слова, в ієрогліфі на позначення якого цей знак використовується в якості фонетика.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. 汉字文化思维/姚淦铭著。-北京：首都师范大学出版社，2008。-334页。-ISBN 978-7-81064-923-0。
2. 汉字文化图说/韩鉴堂主编。-北京：北京语言大学出版社，2005。-225页。-ISBN 978-7-5619-1398-7。
3. 汉字中的身体密码/罗建平著。-上海：东方出版中心。-2011。-219页。-ISBN 978-7-5473-0278-1。
4. 语言认知新论：一种相对论的探讨/张积家著。-广州：广东高等教育出版社，2010。-738页。-ISBN 978-7-5361-3931-2。

Стаття надійшла до редакції 26.06.13

Н. Кириосова, канд. філол. наук,
Информационное агентство Синьхуа, Пекин

ФОНЕТИКА КИТАЙСКОГО ИЕРОГЛИФА КАК УКАЗАТЕЛЬ НА ЗНАЧЕНИЕ

Статья посвящена проблеме взаимосвязи звучания и значения в китайском иероглифическом письме. В ней рассматривается такой тип знаков как фоноидеограммы и приводятся аргументы тех лингвистов, которые указывают, что концептуальные значения слов, записанных фоноидеограммами, раскрываются именно на уровне фонетики, а не детерминатива, который указывает на категориальное значение. При этом устанавливается тип связи между значением иероглифа-фонетика и лексическим значением слова – аналогия.

Ключевые слова: аналогия, детерминатив, фонетик, фоноидеограмма, ювень

N. Kirnosova, PhD,
News Agency “Xinhua”

THE PHONETIC COMPLEMENT IN CHINESE CHARACTER AS A MEANING POINTER

The article is devoted to the problem of connection between meaning and sound in Chinese characters. It is phonoideogram, which is the main point of the article, and there are some arguments, proposed by different linguists, which showed, that conceptual meaning of a word, recorded by phonoideogram, is presented in the level of phonetic, not determinative, and the last one contains categorical meaning. Type of connection between phonetic simbol' meaning and lexical meaning is also revealed in the article.

Key words: analogy, determinative, phonetic complement, phonoideogram, youwen.

УДК 81.161.1'373.2+81'27

Н. Бубнова, канд. филол. наук
Военная академия ВПВО ВС РФ, Смоленск

ПРИНАДЛЕЖНОСТЬ К РЕГИОНУ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ КРАЕВЕДЧЕСКИХ ОНОМАСТИЧЕСКИХ ФОНОВЫХ ЗНАНИЙ

В статье рассматривается взаимосвязь принадлежности языковой личности к смоленскому региону и состава её фоновых знаний, выявленных методом масштабного ассоциативного эксперимента. Принадлежность к региону определяется различным временем проживания респондентов на Смоленщине: начиная с рождения и заканчивая возрастом 35 лет.

Ключевые слова: ассоциативно-культурный фон, ассоциативный эксперимент, имя собственное, региональные фоновые знания, языковая личность.

В современном информационном обществе проблема изучения феномена **знание** учёными различных предметных областей представляется особенно актуальной. В данной работе под знанием будем понимать «приобретённую в результате познавательной (в широком смысле) деятельности систему сведений, обеспечивающих ориентацию в окружающей действительности, в том числе адекватное социальное поведение» [9, с. 15]. Понятие знания неоднородно, поэтому важным аспектом исследования является его классификация. При том, что проблема классификации знаний рассмотрена в работах многих лингвистов (А.А. Залевская, В.А. Звезгинцев, В.В. Морковкин, Р.М. Фрумкина и др.), в современном языкознании нет единой классификации, которая смогла бы объединить все виды знаний, выделяемые по разным основаниям.

Исследование личностнообразующей роли знания предполагает рассмотрение его типов с учётом различных классификационных оснований, к числу которых, в част-

© Н. Бубнова, 2013